

AKADEMİK VE İDARİ PERSONELİN BİREYSEL EMEKLİLİK OKURYAZARLIĞININ
TESPİTİ: MAKÜ ÖRNEĞİ

*DETERMINATION OF PRIVATE PENSION LITERACY OF ACADEMIC AND
ADMINISTRATIVE STAFF: THE EXAMPLE OF MAKU*

Hidayet GÜNEŞ ^{a*}

a Sorumlu Yazar, Arş. Gör. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İİBF, Finans ve Bankacılık Bölümü, hgunes@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9826-9862.*

MAKALE BİLGİLERİ

Makale Tarihi:
Gönderilme Tarihi 25.09.2021
Düzenleme 03.01.2022
Kabul Tarihi 17.01.2022
Anahtar Kelimeler: Bireysel
Emeklilik, Finansal
Okuryazarlık, Bireysel
Emeklilik Okuryazarlığı
Ölçeği
Jel Kodları: G40, G53, J26.

MAKALE TÜRÜ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

BENZERLİK/ PLAGIARISM

Ithenticate: %9

ARTICLE INFO

Article history:
Received 25.09.2021
Revised 03.01.2022
Accepted 17.01.2022
Keywords: Private Pension,
Financial Literacy, Private
Pension Literacy Scale

ÖZET

Bireysel emeklilik sayesinde bireyler, çalışma hayatındaki yaşam standartlarını koruyabilme imkânına sahip olmaktadır. Bireylerin, emeklilik şirketleri tarafından sunulan finansal ürün ve bilgiler hakkında yeterli seviyede finans bilgisine sahip ve bunları yorumlayarak kendi yatırım tercihini yapabilecek durumda olması gerekmektedir. Çalışmada, bireysel emeklilik okuryazarlığı ölçeği geliştirilmiştir. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde çalışan akademik ve idari personelin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri tespit edilmek istenmiştir. Ankete katılanların %36,7'sinin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyelerinin orta, %8'inin ise yüksek olduğu tespit edilmiştir. Genele bakıldığında ise, katılımcıların düşük bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesine sahip olduklarını söylemek mümkündür. Bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri ile cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Thanks to private pension, individuals have the opportunity to maintain their living standards in working life. Individuals should have a sufficient level of financial knowledge about financial products and information offered by pension companies and be able to make their own investment choices by interpreting them. In the study, private pension literacy scale was developed. It is aimed to determine the individual pension literacy levels of the academic and administrative staff working at the Faculty of Economics and Administrative Sciences of Burdur Mehmet Akif Ersoy University. It was determined that 36.7%

Jel Codes: G40, G53, J26,

of the respondents had medium and 8% of them had high levels of individual retirement literacy. It is possible to say that the participants have a low level of private pension literacy. It has been determined that there is a significant difference between individual retirement literacy levels and the variables of gender, marital status and age.

1. GİRİŞ

Teknolojik ilerleme ile birlikte pek çok alanda olduğu gibi finans alanında da yenilikler son yıllarda ön plana çıkmaktadır. Değişikliklerin hızlı gerçekleşmesi, finansal ürünlerin daha çabuk tüketilmesi, teknolojiye dayalı yeni ürün, teknik ve uygulamaların geliştirilmesi gibi durumlar bireyleri günceli takip etmeye yönlendirmektedir. Finansal konular hakkında yeterli bilgiye sahip olan bireyler, diğer bireylere göre daha rahat finansal kararlar alabilmekte ve finansal durumunu göz önünde bulundurarak farklı alternatiflere yönelebilmektedir.

Günümüzdeki pandemi koşulları, bireylerin günlük hayatlarında daha çok finansal olaylarla karşılaşmalarına ve hayatlarının ilerleyen dönemlerini düşünerek çeşitli kararlar alabilmelerine olanak sunmaktadır. Alınabilecek kararların çoğunluğunu, finansal kararlar oluşturmaktadır. Pandemi kaynaklı iş kaybetme riski, parasal kaybın söz konusu olması, geleceğe dair belirsizliklerin artması gibi olgular bireyleri finansal kararlar alırken daha dikkatli ve özenli davranmaya itmektedir. Bundan dolayı çeşitliliği artan finansal ürünlerin, geleceğe yönelik birikim yapabilme imkânı olan bireysel emekliliği, çeşitli risklerden korunmak için sigortayı, tahvil ve bono gibi borçlanma senetlerini, ortaklık hakkı sağlayan pay senedi gibi finansal araçların özelliklerini, olası risklerini, risklerin nelere mal olabileceği gibi bilgilerin kazanılması belirli bir çaba ve ilgi gerektirmektedir. Bu ilgi ve çabanın literatürde geçen ismi finansal okuryazarlıktır. Finansal okuryazarlık, ortaya çıkabilecek finansal sorunları yorumlayabilme, bu sorunların çözülebilmesi için atılacak tüm adımların olumlu ve olumsuz yanlarını tezahür edebilme ve kendisi için en uygun kararı verebilme yeteneğine sahip olabilmektir. Ayrıca, ekonomik anlamdaki politika değişikliklerinin sonuçlarını öngörüp yorumlayabilme, piyasada dolaşan finansal haberleri bir araya getirerek olası neden ve sonuçlarını değerlendirebilme yeteneği olarak da ifade edilmektedir (Boz, 2019: 149). Bireylerin tüketim, tasarruf ve yatırıma yönelik davranışları dikkate alındığında mevcut ve geleceğe dönük ihtiyaçları için çeşitli harcamaların gerçekleştirilmesi, fon eksikliği durumunda borçlanma, emeklilik döneminde de çalışma hayatındaki yaşam standardını sürdürülebilmek için bireysel emeklilik gibi tasarruf ürünleri, günümüzde yatırım aracı olarak uygulanan menkul ve gayrimenkul alım satımı, tasarruf yapabilme ve bunları etkin ve getirisi yüksek alanlarda değerlendirebilme gibi finansal konular için finansal okuryazarlık çok önemli bir kavramdır.

Bireysel emeklilik sistemi, ülkemizde mevcut emeklilik sistemini tamamlayıcı olarak düzenlenmiş ve uygulamaya geçirilmiştir. Bu sistem, sisteme dâhil olan bireylerden toplanan katkı paylarının yaptıkları emeklilik sözleşmesi aracılığıyla toplanması, çeşitli yatırım fonlarında değerlendirilerek finansal piyasalara kanalize edilmesi ve riskin dağıtılması prensibine uygun olarak yatırımlara yönlendirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Uygulanan bu sistemde, devlet güvencesi bulunmamakta ancak Sermaye Piyasası Kurulu ve Hazine Müsteşarlığı tarafından denetim ve gözetimi söz konusu olmaktadır (Günay ve Güneş, 2015: 249).

Bireysel emeklilik sistemi hakkında bilinmesi gereken bazı özellikler söz konusudur. İlk başta sisteme fiil ehliyeti bulunan bireyler katılabilmekte ve bunların 18 yaş üzerinde olması gerekmektedir ancak 2021 Mayıs sonlarında yapılan bir düzenleme ile artık 18 yaş altı bireylerde sisteme dâhil olabilmektedir. Emekliliğe hak kazanmak için katılımcının, sistemde en az 10 yıl süreyle katkı payı ödemesi ve 56 yaşını tamamlamış olması lazımdır. Bu hakkı kazanmış olan katılımcı, parasının tamamını tek seferde alabileceği gibi kendisine aylık maaş bağlanması talebinde de bulunabilmektedir. Birikimlerini başka bir emeklilik şirketine aktarmak istediğinde, mevcut şirketinde en az 1 yıl prim ödemesi yapmış olması gerekmektedir. Şirketler katılımcılarından, belirli tutar ve oranlarda bazı ücretler talep etmektedir. Giriş aidatı olarak bilinen ilk gider kaleminde şirket, sisteme yeni dâhil olma yani bireysel emeklilik hesabı açtırılması sırasında belirli bir oranda bu gideri talep etmektedir. Ayrıca yönetim gideri ve fon işletim masrafı kesintisi gibi gider kalemlerini de, katılımcının ödemiş olduğu katkı payı, seçmiş olduğu fon varlıkları ya da bu fonlardan elde ettiği gelirler üzerinden alabilmektedir (4632 sayılı K. m.4,5,6 ve 7). Katılımcı bireysel emeklilik sisteminden çıkmak istediğinde, sistemde bulunmuş olduğu yıl ve yaş durumunu göre farklı oranlarda stopaj kesintisi söz konusu

olmaktadır. 10 yıldan daha az süre sistemde kalan katılımcının, birikimleri üzerinden % 15; 10 yıl ve ya daha fazla süre sistemde kalmış ancak 56 yaşını tamamlamadan sistemden çıkan katılımcının birikimleri üzerinden % 10 ve sistemden emeklilik hakkı kazanarak ayrılmış olan katılımcının birikimlerinin % 25'i vergiden muaf olup geri kalan % 75'lik bölüm üzerinden % 5 oranında bir stopaj kesintisi yapılmaktadır (4697 sayılı K. m.1). 2013 yılından itibaren, katılımcıların ödemiş olduğu katkı payı tutarlarının % 25'ine karşılık gelen tutarda bir devlet katkısı söz konusu olmaktadır. Hesaplanan bu devlet katkısını katılımcının alabilmesi için sistemde kalması gereken belirli süreler bulunmaktadır. 3 yıl sistemde kalan katılımcı % 15'lik, 6 yıl sistemde kalan katılımcı % 35'lik, 10 yıl sistemde kalan katılımcı % 60'lık ve emeklilik hakkı kazanmış veya vefat ya da maluliyet nedeniyle sistemden ayrılan katılımcı % 100'lük kısmından faydalanabilmektedir (6327 sayılı K. m. 29). 2017 yılı başında uygulanmaya başlanan otomatik katılım sistemi (OKS) ile birlikte, 45 yaşını tamamlamamış Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan kamu ve özel sektör çalışanlarının tamamı bireysel emeklilik sistemine dâhil edilmiştir. Bu sistemde katkı payı, çalışanın prime esas kazancının % 3'üne karşılık gelen tutar olarak belirlenmiştir. İsterse çalışan bu oranı artırabilme imkânına sahiptir. Sisteme katılım zorunlu olmakla beraber isteyen katılımcı sistemden çıkabilmektedir. Sisteme giriş tarihinden itibaren 2 ay içerisinde sistemden çıkmak isteyen katılımcının, ödemiş olduğu katkı payının tamamı ve varsa katkı payının getirisi herhangi bir kesinti yapılmadan katılımcıya ödenmektedir (6740 sayılı K. Ek m.2).

Tablo 1: Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcı Sayısı

Yıl	Toplam Katılımcı Sayısı	Sadece BES Katılımcı Sayısı	Sadece OKS Katılımcı Sayısı
2004	36108	36108	-
2006	687410	687410	-
2008	1390825	1390825	-
2010	1837959	1837959	-
2012	2397690	2397690	-
2014	3765119	3765119	-
2016	5324451	5324451	-
2017	5943984	5894509	123355
2018	8957665	6081786	3450392
2019	10137353	6036433	4778953
2020	10739538	6085665	5359353
2021	11120085	6106861	5728441
2021*	11730493	6293414	6179028

*30 Kasım tarihi itibarıyla

Tablo 1'de yer alan bilgilere göre, toplam katılımcı sayısı yıllar itibarıyla hızlı bir şekilde artış göstermiştir. 2004 yılına göre, 2021 Kasım ayındaki katılımcı sayısı artışı yaklaşık 325 kat olmuştur. Sistemin bilinirliği ve sisteme olan güvenin artması bu artışın gerçekleşmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. Ayrıca devletin, 2013 yılında katılımcı başına vermiş olduğu desteğin devreye alınması ve 2017 yılındaki OKS

sisteminin gelmesiyle birlikte sisteme girişlerde hızlı bir artış olduğu görülmektedir. 30 Kasım 2021 tarihli son verilere göre, katılımcıların %59,3'ü erkek %40,7'si kadındır. Katılımcıların fon tutarı yaklaşık 199 Milyar TL ve devlet katkısı tutarı da 23 Milyar TL'dir. Sistem içerisinde yer alan katılımcıların; %32'sinin 35-44 yaş aralığında ve %26,5'inin de 45-55 yaş aralığında olduğu belirtilmiştir. Bu iki grubun toplam katılımcılar içerisindeki payı %58,5 yapmaktadır. 35 ile 55 yaş aralığında katılımcıların yoğunlaşmasının sebebi, emeklilik yaş şartına daha yakın olmalarıdır. Bireyler kendileri açısından optimal olduğunu düşündükleri yaş aralığında sisteme dahil olup sistemden emeklilik hakkı kazanarak çıkmayı amaçlamaktadırlar. Bundan dolayı da katılımcıların bu yaş aralığında sisteme katılmaları makul görülmektedir.

Bireysel emeklilik katılımcılarının finansal piyasa hakkındaki bilgi ve donanımları, onların gerçekleştirmiş oldukları yatırımlarının kalitesini gösteren en önemli öge olmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere sistemin işleyişi, katılımcının yapmış olduğu katkı payı ödemelerinin, kendi belirlemiş olduğu emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda katılımcının aldığı risk ile elde edeceği getirinin bağlantılı olması şeklindedir. Bundan dolayı katılımcının, emeklilik şirketleri tarafından kendisine sunulan finansal ürün ve bilgiler hakkında yeterli seviyede finans bilgisine sahip ve bunları yorumlayarak kendi yatırım tercihini yapabilecek durumda olması gerekmektedir. Yatırım tercihini yaparken kendi risk ve getiri beklentisi doğrultusunda çeşitli stratejiler geliştirip, emeklilik döneminde kendisine en yüksek getiriyi sağlayabilecek araçlara yönlenebilmesini sağlayabilecektir. Fakat katılımcının yeterli seviyede finansal bilgisinin olmaması, yapmış olduğu yatırımdan istemediği bir sonucun ortaya çıkabilmesine neden olmaktadır. Teknolojik gelişmeler sonucunda ürün yelpazesinin genişlemesi ve sunulan emeklilik fonlarının kompleks bir yapıya evrilmesi, yatırım kararı alırken katılımcıların finansal bilgilerini daha çok kullanma durumunda olmalarına ve dolayısıyla okuryazarlık seviyelerini artırmalarını mecburi hale getirmektedir (Altıntaş, 2009: 152-153).

Bu çalışma, finansal okuryazarlığı bireysel emeklilik özelinde birleştirerek literatüre yeni bir bakış açısı kazandırabileceği düşünülerek yapılmıştır. Geliştirilen ölçek ile beraber bireysel emeklilik sistemi hakkında, bireylerin ne kadar okuryazar oldukları belirlenmeye ve bu sayede gerekli görülen alanlarda bireylere yönelik çeşitli eğitimler verilerek daha iyi bireysel emeklilik okuryazarlığına sahip olabilmeleri sağlanmak istenmektedir. Bireysel emeklilik okuryazarlığı artırılarak, yapmış oldukları emeklilik fon tercihlerinin ne gibi sonuçları olduğunu tahmin edebilecek, hangi fonun kendisi için daha uygun olduğunu tespit edebilecek, kesinti ve getiriler hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olabilecek ve en önemlisi emeklilik döneminde refah seviyesini artıracak yönde finansal kararlar alabilecek seviyeye gelinebilecektir. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmanın, bireysel emeklilik sistemine dâhil olmak isteyen bireylere kendi bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyelerini görerek ona göre tercih yapabilmelerine imkân sunacağı da düşünülmektedir.

Çalışma, bu bölümün ardından konu ile alakalı literatür daha sonra araştırmanın metodolojisi ile bulgular ve sonuç kısmından meydana gelmektedir.

2. LİTERATÜR

Bu bölümde geçmiş literatüre ait bilgiler verilmektedir. Bireysel emeklilik okuryazarlığı ile ilgili geçmiş literatüre rastlanmadığı için, finansal okuryazarlık seviyesinin çalışanlar ve bireyler üzerinde tespiti üzerine yapılan çalışmalar ile bireysel emeklilik sistemine dahil olma ile finansal okuryazarlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi dikkate alan çalışmalara yer verilmiştir.

Altıntaş (2009), bireysel emeklilik sistemine katılması muhtemel Ankara'daki vakıf üniversitelerinde çalışan 26 kişinin finansal okuryazarlık seviyesini belirlemek ve temel yatırım eğitimine yönelik alternatif çözüm yolları bulabilmek için yaptığı çalışmada, katılımcıların neredeyse tamamının emeklilik yatırım fonlarının çeşitleri, özellikleri ya da amaçlarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca, yatırım eğitimine katılan katılımcıların finansal bilgi ve donanımlarını artırdığını gözlemlemiştir.

Lusardi ve Tufano (2009), ABD vatandaşlarının borç okuryazarlığı seviyeleri üzerine bileşik faiz, kredi kartı borcunun işleyişi gibi sorular yönelttikleri anket çalışmasında, genel olarak borç okuryazarlığının düşük seviyede olduğunu; nüfusun sadece 3' te 1'inin kredi kartı işleyişindeki bileşik faize yönelik bilgisinin

bulduğunu ve düşük seviyede borç okuryazarlığı olan katılımcıların borç yüklerinin daha çok olduğunu ortaya koymuşlardır.

Temizel (2010), Eskişehir Organize Sanayi Bölgesinde gıda sektöründeki işletmelerin mavi yakalı tabir edilen 1452 çalışanın finansal okuryazarlık seviyesini belirlemek için yaptığı çalışmada, katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi ihtiyacının bulunduğunu belirlemiştir.

Rooij vd. (2011), finansal okuryazarlık seviyesini belirlemek ve borsaya katılım ilişkisini tespit edebilmek için 1508 kişi üzerinde bir anket çalışması yapmıştır. Katılımcıların çoğunun faiz bileşimi, enflasyon ve paranın zaman değeri gibi kavramları bildiğini ancak tahvil ve hisse senedi arasındaki farkı, tahvil fiyatları ile faiz oranları arasındaki ilişkiyi ve risk çeşitlendirmesinin temellerini bilmediğini ortaya koymuşlardır. Ayrıca finansal okuryazarlığın finansal karar vermeyi etkilediğini ve düşük okuryazarlığa sahip olan katılımcıların hisse senedine yatırım yapma ihtimalinin çok daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Klapper vd. (2012), Rusya’da 1600 kişinin finansal okuryazarlık seviyesini ve finansal okuryazarlığın davranışlar üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmada, katılımcıların yalnızca % 41’inin bileşik faiz hakkında bilgisinin olduğunu ve % 46’sının enflasyonla alakalı basit bir soruya doğru cevap verebildiğini tespit etmişlerdir.

Öztürk ve Demir (2015), Süleyman Demirel Üniversitesi’nde çalışmakta olan 325 akademik personelin finansal okuryazarlık seviyelerini belirleyebilmek için yaptıkları çalışmada, katılımcıların % 59’unun finansal okuryazar olduklarını ancak finansal eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Baysa ve Karaca (2016), Tokat ilinde bireysel, ticari ve tarımsal diye gruplara ayırdıkları 411 banka müşterisinin finansal okuryazarlık seviyelerini araştırdıkları çalışmada, finansal okuryazarlık seviyesinin banka müşterileri genelinde düşük olduğunu ve tarımsal ürün grubunun en düşük; ticari ürün grubunun ise en yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduklarını belirlemiştir.

Aksoylu vd. (2017), Kayseri’de ikamet eden 400 bireyin finansal okuryazarlık seviyesini ve finansal okuryazarlık ile demografik özellikleri arasındaki ilişkinin varlığını araştırdıkları çalışmada, bazı temel finans alanında bilgilerinin olmasına rağmen yeterli seviyede finansal okuryazar olmadıklarını belirlemiştir. Finansal okuryazarlıkları ile bütün demografik özellikler arasında da anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Grohmann (2018), Bangkok ve Tayland’daki günlük 10 ile 100 dolar arasında gelir elde eden orta sınıf bireylerin finansal okuryazarlık seviyesi ile finansal davranışları arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada, yatırım ve tasarruf kararları açısından finansal okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğunu belirlemiştir.

Barış ve Şahin (2018), Tokat ilinde çalışan 470 kamu personelinin finansal okuryazarlık seviyesini tespit etmek için yaptıkları çalışmada, katılımcıların finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğunu ve finansal okuryazarlık seviyeleri ile eğitim, meslek ve kredi kartı kullanımı gibi değişkenler arasında anlamlı ilişki olduğunu belirlemiştir.

Kocabıyık ve Küçükçakal (2018), Isparta ilinde kamu ve özel sektörde çalışan toplam 463 kişinin otomatik katılım sisteminde kalma veya ayrılma durumlarının nedenlerini araştırdıkları çalışmada, 203 kişinin sistemde kaldığını 260 kişinin ise sistemden ayrıldığını ve sistemde kalma nedeninde ilk sırada devlet katkısı uygulaması olduğunu; sistemden ayrılmada ise emekliliğe hak kazanmak için gereken 10 yıllık katkı payı ödeme süresinin uzun olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır.

Boz (2019), Kütahya ili Özel Eğitim Kurumlarında öğrenim gören 692 öğrenci velisinin finansal okuryazarlık seviyelerini belirleyebilmek için yaptığı çalışmada, finansal okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Ünal vd. (2019), Kütahya ilinde çalışan 120 banka personelinin finansal okuryazarlık seviyesini araştırdıkları çalışmada, katılımcıların finansal okuryazarlık seviyelerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Bayar vd. (2020), Uşak Üniversitesi personelinin finansal okuryazarlık seviyesinin bireysel emekliliğe katılımı üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmada, temel ve orta seviyede okuryazar olan katılımcıların bireysel emekliliğe katılımı üzerinde anlamlı; ileri düzeyde okuryazar olan katılımcılarda ise bireysel emekliliğe katılımı negatif etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Çam ve Bilgin (2020), Erzincan ilinde çalışan otomatik katılım sistemine (OKS) katılan 480 kamu personelinin finansal okuryazarlık seviyesi ile OKS'den ayrılma eğilimleri arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmada, katılımcıların finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek ve finansal davranış, finansal tutum ve finansal bilgi seviyesi ile katılımcıların OKS'den ayrılma eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir.

Özbek (2020), 405 bireyin finansal tutum ve davranışlarını göz önünde bulundurarak mevcut finansal okuryazarlık seviyelerinin bireysel emeklilik sistemine katılımları üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada, finansal okuryazarlık seviyesinin bireysel emeklilik sistemine katılımları üzerinde olumlu etki yaptığını tespit etmiştir.

3. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ VE BULGULAR

Aktif çalışma hayatında, gelirlerinden bir kısmını tasarrufa ayırarak emeklilik döneminde refah kaybı yaşamak istemeyen bireyler için bireysel emeklilik sistemi bir alternatif oluşturmaktadır. Bu sisteme dâhil olurken gelecek dönemde getiri elde etme amacı güdülmektedir. Getirilerini artırabilmek için bireylerin sistem hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Bu bilgilerin yeterli seviyede olup olmadığını belirleyebilmek için “*Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı*” ölçeği geliştirilmek istenmiştir. Bu ölçek sayesinde literatürde kullanılan finansal okuryazarlık ölçeklerinin yelpazesi genişleyecek ve bireysel emeklilik alanına özgü bir okuryazarlık seviyesi tespiti yapılabilecektir. Bu sayede akademisyenler yeni bir ölçek kullanarak farklı illerde cinsiyet, meslek, yaş gibi demografik değişkenler üzerinde bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyelerini ölçebilecek hem de bireyler kendi bilgilerinin yeterli olup olmadığını görebileceklerdir.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde çalışmakta olan akademik ve idari personelin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesini tespit edebilmek amacıyla çalışma gerçekleştirilmiştir. 70 çalışan içerisinden, ankete toplam 60 kişi katılmıştır. Çalışmanın en büyük zorluğu, pandemiden kaynaklı zaman ve bireylere ulaşabilme kısıtı olmuştur. Bundan dolayı örneklem küçük tutulmak durumunda kalmıştır. Ancak, örneklem büyüklüğü belirlenirken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri, seçilen örneklemin evren için yeterli büyüklükte olup olmadığıdır (Özen ve Gül, 2007: 415). Araştırılan evren içerisinden alınan örneklem sayısının, yeterli büyüklükte olduğu düşünüldüğü için ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır.

Ölçek maddeleri sistemin özellikleri, işleyişi, şirketlerin yükümlülük ve hakları gibi durumlar yönetmelik, kanun gibi hukuki kaynaklar dikkate alınarak ilk başta 34 sorudan oluşturulmuştur. Ancak KMO değerinin 0.60 değerinin altında bulunmasından dolayı bazı düşük değerli sorular ankettan çıkarılmak durumunda kalmıştır. İlk elemenin ardından kalan 24 soru faktörlere ayrıldıktan sonra güvenilirlik analizi yapılmış ancak bazı soruların olması gerekenden düşük puanlar alması sonucunda ölçek nihai hali olan 21 soruya indirilmiş ve analizler uygulanmaya başlanmıştır. Bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri, Mandell (2008) tarafından gerçekleştirilmiş çalışma dikkate alınarak: yüksek, orta, düşük ve çok düşük seviye olarak gruplandırılmıştır. Çalışmanın tüm analizleri “SPSS for Windows 16.0” yazılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı ölçeğine ait Açıklayıcı faktör, güvenilirlik ve ölçeğin alt boyutları ile olan korelasyonlarına ait bulgulara öncelikli olarak yer verilmiştir. Gerçekleştirilen bu analizler sayesinde, ölçeğin kullanımının uygunluğu ve geçerliliği ortaya konulmak istenmektedir.

yıl kalmak gerekmektedir.								
Açıklanan varyans (%)	19.18	11.48	9.88	7.59	7.27	6.58	5.48	5.26
Özdeğer (eigenvalue)	4.03	2.41	2.08	1.60	1.53	1.38	1.15	1.11
Cronbach Alpha	.71	.69	.68	.67	.60	.58	.57	.50
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)=0.60	Bartlett testi: $\chi^2=425.9$ p=0.000							

Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı ölçeğini geliştirebilmek için öncelikle, ölçekte yer alan maddelere faktör analizi uygulaması yapılmıştır. Bu analizin yapılmasının sebebi ise, ölçeğin yapı geçerliliğinin olup olmadığını belirleyebilmektir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0.60 olarak tespit edilmiş ve bu değer örneklem büyüklüğünün uygun olduğu sonucunu ifade etmektedir. Çünkü bu değer 0.60 ve üzeri olması durumunda uygunluğun olduğu belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2014: 136). Bartlett test değerinin anlamlı bulunması ($\chi^2=425.9$, $p<0.001$), verilerin birbirleriyle ilişkili ve açımlayıcı faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçekte yer alan 21 madde, 4.03 ile 1.11 özdeğerleri arasında değer almakta ve %72.72 seviyesinde toplam varyansı açıklayan 8 faktörden meydana gelmektedir. Faktör sayısının çok olması ve faktör başına az sayıda soru düşmesinden dolayı, isimlendirme aşamasında çeşitli zorluklar yaşanmış ve en uygun olduğu düşünülen isimler her bir faktöre verilmiştir.

Birinci faktör, *Devlet Katkısı* olarak isimlendirilip 2 maddeden oluşmaktadır. Açıklanan varyans oranı %19.18, özdeğeri 4.03 ve madde yükleri ise .97 ve .51 olarak tespit edilmiştir. Sırasıyla faktör isimleri: *Emekliliğe Hak Kazanma*, *BES Özellikleri*, *Bireysel Tercih*, *Sisteme Katılma*, *Genel İşleyiş*, *Portföyün İşleyişi* ve *Parasal İşleyiş* olarak belirlenmiştir (Her bir faktörün varyans oranı, özdeğeri ve madde yükleri fazla yer kaplayacağından dolayı burada belirtilmemiş tabloda gösterilmiştir).

Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı ölçeği maddelerinin iç ölçüt geçerliliğini belirleyebilmek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ve madde toplam test puanı korelasyonları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Ölçeğinin Güvenilirlik Analiz Sonuçları

Madde No	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Madde Toplam Puan Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alpha
Devlet Katkısı				
19	.12	.11	.43	.56
4	.15	.13	.43	.57
Emekliliğe Hak Kazanma				
11	.70	.21	.55	.62
5	.58	.25	.55	.65
BES Özellikleri				
7	1.45	.39	.17	.27
1	.58	.52	.35	.35
21	1.35	.33	.02	.18
14	1.07	.17	.11	.60
Bireysel Tercih				
12	.47	.25	.52	.54
20	.67	.23	.52	.56
Sisteme Katılma				
10	1.20	.57	.42	.36
2	1.18	.59	.40	.40
13	1.38	.61	.28	.57
Genel İşleyiş				
17	.50	.49	.40	.45
6	.47	.49	.36	.52
3	.50	.49	.40	.45
Portföyün İşleyişi				
18	.80	.64	.55	.48
8	1.07	.67	.49	.50

16	1.00	.71	.40	.53
Parasal İşleyiş				
15	.62	.24	.34	.46
9	.52	.25	.34	.47

Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı ölçeği geneli için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı değeri .77 olarak belirlenmiştir. Alt faktörler için bakıldığında ise sırasıyla, .71, .69, .68, .67, .60, .58, .57 ve .50 olarak tespit edilmiştir. Madde toplam puan korelasyon değerleri: *Devlet Katkısı* faktörü için .56 ve .57, *Emekliliğe Hak Kazanma* faktöründe .62 ve .65, *BES Özellikleri* faktöründe .18 ile .60 arasında, *Bireysel Tercih* faktöründe .54 ve .56, *Sisteme Katılma* faktöründe .36 ile .57 arasında, *Genel İşleyiş* faktöründe .45 ve .52, *Portföyün İşleyişi* faktöründe .48 ile .53 arasında ve *Parasal İşleyiş* faktöründe .46 ve .47 olarak bulunmuştur. Madde silindiğinde Cronbach Alpha değerleri sütununa bakıldığında, ölçekte yer alan maddelerden bir tanesinin bile çıkartılmasının ölçeğin güvenilirliğinde bir artış meydana getirmeyeceği görülmektedir. Bundan dolayı Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı ölçeğinden herhangi bir madde çıkarılmamıştır.

Tablo 4: Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Ölçeği Geneli ve Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Faktörler	1	2	3	4	5	6	7	8	Ölçek
1	1,000								
2	,016	1,000							
3	,55	,201	1,000						
4	-,039	,229	,268*	1,000					
5	,109	,365**	,298*	,323*	1,000				
6	,192	,179	,229	,107	,138	1,000			
7	-,101	,468**	,295*	,323*	,385**	,108	1,000		
8	-,005	,265*	,313*	,243	,099	,178	,302*	1,000	
Ölçek	.199	.639**	.572**	.568**	.653**	.482**	.695**	.532**	1,000

*.05 ve **.01 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı ölçeği ile ölçeğe ait faktörler arasında ilişkinin varlığını, hangi yönde olduğunu (- değer negatif; + değer pozitif) ve kuvvetini ölçmek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bu değer 1 bulunması faktörler arasında mükemmel ilişkiyi, 0 bulunması herhangi bir ilişki olmadığını, < 0.30 bulunması düşük ilişkiyi, 0.31 ile 0.70 aralığında bulunması orta düzey ilişkiyi ve 0.71 ile 1 aralığında bulunması yüksek düzey ilişki olduğunu ifade etmektedir (Büyüköztürk,2014:31-32). Tablo 4'te yer alan ölçeğin geneli ile faktörler arasındaki korelasyon sonuçlarına göre: 1. faktör hariç diğer tüm faktörler ile pozitif ve orta düzey ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Faktörlerin kendi arasındaki korelasyon değerleri ise, 1 ve 6. faktörlerin hiçbir faktör ile ilişkisinin olmadığını; 2. faktörün 8. faktör ile düşük, 5 ve 7. faktör ile orta düzeyde; 3. faktörün 4, 5 ve 7. faktör ile düşük, 8. faktör ile orta düzeyde; 4. faktörün 3. faktör ile düşük, 5 ve 7. faktör ile orta düzeyde; 5. faktörün 2, 4 ve 7. faktör ile orta, 3. faktör ile düşük düzeyde; 7. faktörün 2, 4, 5 ve 8. faktör ile orta, 3. faktör ile düşük düzeyde; 8. faktörün 3 ve 7. faktör ile orta, 2. faktör ile düşük düzeyde ilişkisinin olduğunu göstermektedir.

Toplam 21 sorudan, 15 ve daha fazla (%70 ve üzeri) doğru cevap verenlerin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesi yüksek, 11-14 arası (%50 ile %70 arası) doğru cevap verenlerin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesi orta, 7-10 arası (%35 ile %50 arası) doğru cevap verenlerin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesi düşük, 6 ve daha az (%35 ve altı) doğru cevap verenlerin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesi çok düşük olarak ifade edilmektedir.

Tablo 5: Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyeleri

Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyesi	Frekans	Yüzde
Yüksek	5	8,3
Orta	22	36,7
Düşük	14	23,3
Çok Düşük	19	31,7
Toplam	60	100,0

Tablo 5'te, katılımcıların bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri gösterilmektedir. Ankete katılanların % 36,7'sinin bireysel emeklilik okuryazarlık seviyesi orta; %31,7'sinin çok düşük; %23,3'ünün düşük ve %8,3'ünün de yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcı sayısının 60 olduğu dikkate alındığında, bireysel emeklilik okuryazarlık seviyesi yüksek olan katılımcı sayısı 8 olmaktadır. Bu durum hem oran olarak hem de sayı olarak çok düşük görülmektedir.

Tablo 6: Cinsiyet, Medeni Durum, Çalıştığı Birim ve Bireysel Emeklilik Sistemine Dâhil Olma Durumu ile Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyesinin t-testi Sonuçları

		Ortalama Başarı Seviyesi			p
		n	Ortalama	t istatistiği	
Cinsiyet	Erkek	42	2,6429	1,700	0,094**
	Kadın	18	3,1111		
Medeni Durumu	Evli	42	2,6190	2,007	0,049*
	Bekâr	18	3,1667		
Çalıştığı Birim	Akademik Personel	42	2,7857	0,028	0,978
	İdari Personel	18	2,7778		
Bireysel Emeklilik Sistemine Dâhil Olma Durumu	Evet	39	2,8974	1,218	0,228
	Hayır	21	2,5714		

*.05 ve **.10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir.

Ankete katılan katılımcıların cinsiyet, medeni durum, çalıştığı birim ve BES'e dâhil olma durumu değişkenleri ile bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri arasında farklılık bulunma durumunu belirleyebilmek için t-testi analizi gerçekleştirilmiştir. Analizde; yüksek 1, orta 2, düşük 3 ve çok düşük için de 4 değerleri bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri için kullanılmıştır. Bu durum analizi yorumlama aşamasında: herhangi bir demografik değişkenin ortalama değerinin düşük olması, daha yüksek bir okuryazarlık seviyesini işaret ettiğini ifade etmektedir. Analiz sonucunda, cinsiyet ve medeni durum ile bireysel emeklilik okuryazarlığı arasında p değerinin 0,010 değerinden düşük olmasından dolayı anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Ortalama değerlerine bakıldığında; erkeklerin kadınlara oranla ve evli olanların da bekâr olanlara göre daha yüksek bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesine sahip oldukları belirlenmiştir. Çalıştığı birim ve BES'e dâhil olma durumu değişkenleri ile bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Tablo 7: Yaş ile Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyesinin Anova Testi Sonuçları

	Yaş		
	n	F	p
Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyesi	60	6,771	0,002*

Tablo 7'de, farklı yaş gruplarında bulunan bireylerin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri arasındaki farklılık durumunu belirleyebilmek için yapılan Anova testi sonuçları verilmiştir. Bireylerin yaşları ile bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Hangi yaş grubundan kaynaklı bu farklılığın meydana geldiğini tespit edebilmek için Tukey testi uygulanmıştır.

Tablo 8: Yaş ile Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyesi İlişkisi Tukey Testi Sonuçları

Yaş (I)	Yaş (J)	Ortalama Fark	Standart Hata	p
1 (30 ve altı)	2	,72931	,26397	,021*
	3	1,16818	,34091	,003*
2 (31 ile 45 arası)	1	-,72931	,26397	,021*

	3	,43887	,32160	,366
3 (46 ve üstü)	1	-1,16818	,34091	,003*
	2	-,43887	,32160	,366

Tablo 9: Gelir ile Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyesinin Anova Testi Sonuçları

	Gelir		
	n	F	p
Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyesi	60	0,573	0,567

1. yaş grubunda (30 ve altı) bulunan bireyler ile 2 ve 3. yaş grubu arasında bulunan bireyler arasında; 2. yaş grubunda (31 ile 45 arası) bulunan bireyler ile 1. yaş grubunda bulunan bireyler arasında ve 3. yaş grubunda (46 ve üstü) bulunan bireyler ile 1. yaş grubunda bulunan bireyler arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunduğu, Tablo 8’de yer alan p değerlerinin 0,05 anlamlılık düzeyinden düşük olmasından dolayı tespit edilmiştir. Bireylerin gelir seviyeleri ile bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı, Tablo 9’da gösterilen Anova testi sonucunda ortaya konulmuştur.

Tablo 10: Faktörler Özelinde Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyeleri

Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı Seviyesi	Yüksek	Orta	Düşük	Çok Düşük	Toplam
1. Faktör (Devlet Katkısı)	0	0	0	60 (0,2667)	60
2. Faktör (Emekliliğe Hak Kazanma)	0	0	0	60 (1,2833)	60
3. Faktör (BES Özellikleri)	0	0	0	60 (1,4833)	60
4. Faktör (Bireysel Tercih)	0	0	0	60 (1,1333)	60
5. Faktör (Sisteme Katılma)	0	0	0	60 (1,8833)	60
6. Faktör (Genel İşleyiş)	0	0	0	60 (0,7333)	60
7. Faktör (Portföyün İşleyişi)	0	0	0	60 (1,4333)	60
8. Faktör (Parasal İşleyiş)	0	0	0	60 (1,1333)	60

Faktörler özelinde bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyelerine bakıldığında, ankete katılan tüm katılımcıların çok düşük seviyede olduğu görülmektedir. Parantez içerisinde verilen ortalama değerlere göre: 5. faktörün en çok doğru cevap verilen sorulardan oluştuğu, 1. faktörün ise en az doğru cevap verilen sorulardan oluştuğu anlaşılmaktadır. En çok doğru verilen faktörden en az doğru verilen faktöre göre sıralama ise 3, 7, 2, 8, 4 ve 6 şeklindedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bireysel emeklilik katılımcılarının finansal piyasa hakkındaki bilgi ve donanımları, onların gerçekleştirmiş oldukları yatırımlarının kalitesini gösteren en önemli olgudur. Sistemin işleyişi, katılımcının yapmış olduğu katkı payı ödemelerinin, kendi belirlemiş olduğu emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda katılımcının elde edeceği getirinin almış olduğu risk ile bağlantılı olduğudur. Bundan dolayı katılımcının, emeklilik şirketleri tarafından kendisine sunulan finansal ürün ve bilgiler hakkında

yeterli seviyede finans bilgisine sahip ve bunları yorumlayarak kendi yatırım tercihini yapabilecek durumda olması gerekmektedir. Yatırım tercihini yaparken kendi risk ve getiri beklentisi doğrultusunda çeşitli stratejiler geliştirip, emeklilik döneminde kendisine en yüksek getiriye sağlayabilecek araçlara yönlenebilmesini sağlayabilecektir. Fakat katılımcının yeterli seviyede finansal bilgisinin olmaması, yapmış olduğu yatırımdan istemediği bir sonucun ortaya çıkabilmesini sağlayabilmektedir. Teknolojik gelişmeler sonucunda ürün yelpazesinin genişlemesi ve sunulan emeklilik fonlarının kompleks bir yapıya evrilmesi, yatırım kararı alırken katılımcıların finansal bilgilerini daha çok kullanma durumunda kalmalarına ve dolayısıyla okuryazarlık seviyelerini artırmalarını mecburi hale getirmektedir.

Aktif çalışma hayatında, gelirlerinden bir kısmını tasarrufa ayırarak emeklilik döneminde refah kaybı yaşamak istemeyen bireyler için bireysel emeklilik sistemi bir alternatif oluşturmaktadır. Bu sisteme dâhil olurken emeklilik döneminde getiri elde etme amacı güdülmektedir. Getirilerini artırabilmek için bireylerin sistem hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Bu bilgilerin yeterli seviyede olup olmadığını belirleyebilmek için “*Bireysel Emeklilik Okuryazarlığı*” ölçeği geliştirilmek istenmiştir. Bu ölçek sayesinde literatürde kullanılan finansal okuryazarlık ölçeklerinin yelpazesi genişleyecek ve bireysel emeklilik alanına özgü bir okuryazarlık seviyesi tespit edilebilecektir. Bu sayede akademisyenler yeni bir ölçek kullanarak farklı illerde cinsiyet, meslek, yaş gibi demografik değişkenler üzerinde bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesini ölçebilecek hem de bireyler kendi bilgilerinin yeterli olup olmadığını görebileceklerdir. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde çalışmakta olan akademik ve idari personelin bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesini tespit etmek amaçlanmıştır. Toplam 70 çalışan içerisinde 60 kişiye 21 sorudan oluşan anket uygulanmıştır. Pandemi kaynaklı zaman ve bireylere ulaşılma kısıtı, çalışmanın en önemli zorluğunu oluşturmuştur. Seçilen örneklemin evren için yeterli büyüklükte olduğu düşünülerek çalışma gerçekleştirilmiştir.

Ankete katılanların %36,7’sinin bireysel emeklilik okuryazarlığı düzeylerinin orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Buna ek olarak katılımcıların sadece %8’inin bireysel emeklilik okuryazarlığı düzeyi yüksek bulunmuştur. Çalışmanın 60 kişi üzerinden yürütüldüğü dikkate alındığında bu oran 5 kişiyi temsil etmektedir. Genel duruma bakıldığında, katılımcıların bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyelerinin düşük (düşük ve çok düşük seviye toplamı % 55) olduğunu ifade etmek mümkündür. Bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri ile cinsiyet, medeni durum ve yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan, erkeklerin kadınlara oranla ve evli olanların da bekâr olanlara göre daha yüksek bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyesine sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca çalıştığı birim, BES’e dâhil olma durumu ve gelir değişkenleri ile bireysel emeklilik okuryazarlığı seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Literatüre kazandırılan bireysel emeklilik okuryazarlığı ölçeğinin literatüre derinlik kazandıracığı ve bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara yön gösterebileceği düşünülmektedir. Bireysel emeklilik sistemine katılmak isteyen bireyler için de sistem hakkındaki bilgilerini sınamalarına ve sonuçları dikkate alarak kendilerini geliştirebilmelerine imkân sunmaktadır. Analiz sonucunda ortaya çıkan bireysel emeklilik okuryazarlığının düşük seviyede bulunması, bireysel emeklilik hakkında eğitimin önemini ve bu durumun ilerleyen dönemlerde tersine çevrilebilmesi için bazı düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerekliliğini tekrardan ortaya çıkarmıştır. Bireylere ilkökul döneminden itibaren verilebilecek finansal okuryazarlığa yönelik dersler, tasarruf bilincinin artırılmasına yönelik uygulamalar (ailelerin çocuklarına kumbara alışkanlığı kazandırması bile başlangıç için yeterli olabilecektir), lise ve üniversite çağlarında zorunlu olarak verilebilecek çeşitli dallardaki (ekonomi, finans, bireysel emeklilik, sigortacılık) okuryazarlık eğitimleri ile bilinçlenme sağlanarak ilerleyen dönemlerde içgüdüsel olarak bireylerin tasarruf etme ve tasarruflarını yönetme becerisi aşılabilir.

Yazar Katkı Oranı Beyanı

Çalışmanın tamamı Hidayet Güneş tarafından yazılmıştır.

Çatışma Beyanı

Çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Destek Beyanı

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA

- Aksoylu, S., Boztosun, D., Altınışık, F. ve Baraz, E. H. (2017). A Baseline Investigation of Financial Literacy Levels: The Case Of Kayseri Province. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (75), 229-246.
- Altıntaş, K. M. (2009). Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 5 (9), 151-176.
- Barış, S ve Şahin, M. (2018). Kamu Çalışanlarında Finansal Okuryazarlık. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13 (1), 79-98.
- Bayar Y., Gündüz M., Öztürk Ö.F. ve Şaşmaz M.Ü. (2020). Finansal Okuryazarlığın Bireysel Emeklilik Sistemine Katılım Üzerindeki Etkisi, *Uşak Üniversitesi Personeline Yönelik Bir Uygulama*. *BMIJ*, 8 (2), 1972-1989.
- Baysa, E. ve Karaca, S. S. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (71), 109-126.
- Boz, D. (2019). Kütahya İlinde Bulunan Özel Eğitim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrenci Velilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (82), 147- 160.
- Büyükoztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 20. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Çam, A. ve Bilgin, F. (2021). Bireylerin Finansal Okuryazarlık Düzeyi İle Otomatik Katılım Sisteminden Ayrılma Eğilimleri Arasındaki İlişki: Erzincan İlinde Bir Uygulama. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 9 (18), 105-119.
- Grohmann, A. (2018). Financial Literacy and Financial Behavior: Evidence From The Emerging Asian Middle Class. *Pacific-Basin Finance Journal*, 48(C), 129-143.
- Günay, G. ve Güneş, H. (2015). Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye Değerlendirmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19 (3), 245-266.
- Klapper, L. F., Lusardi, A. ve Panos, G. A. (2012). Financial Literacy and The Financial Crisis. *Policy Research Working Paper*, No. 5980. 1-53.
- Kocabıyık, T. ve Küçükçakal, Z. (2018). Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Çalışanların Otomatik Katılımdan Ayrılma Nedenleri: Isparta İlinde Bir Uygulama. *Journal of Life Economics*, 5 (4), 233-254.
- Lusardi, A. ve Tufano, P. (2009). Debt Literacy, Financial Experiences, and Overindebtedness. (No. w14808), *National Bureau of Economic Research*, 1-44.
- Mandell, L. (2008). The Financial Literacy of Young American Adults. The JumpStart Coalition for Personal Financial Literacy, Washington.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (7), 394-422.
- Özbek, A. (2020). Tasarruf Davranışına Alternatif olan Bireysel Emeklilik Sistemi Üzerinde Finansal Okuryazarlığın Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11 (28), 655-664.
- Öztürk, E ve Demir, Y. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (68), 113-134.
- Rooij, M. V., Lusardi, A. ve Alessie, R. (2011). Financial Literacy and Stock Market Participation. *Journal Of Financial Economics*, 101 (2), 449-472.
- Temizel, F. (2010). *Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık*. Beta Yayınevi, İstanbul.
- Ünal, S. Boz, D. ve Ataşer, A. (2019). Bireysel Emeklilik Sistemi Üyeliği ve Bazı Demografik Değişkenlerin Finansal Okuryazarlık İle İlişkisi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, (2), 104-115.